

MAKEDONYA KULESİ
VE YAKIN ÇEVRESİ
KORUMA PROJESİ,
EDİRNE KENT
TARİHİ MÜZESİ

MAKEDONYA KULESİ VE YAKIN ÇEVRESİ KORUMA PROJESİ, EDİRNE KENT TARİHİ MÜZESİ

**Makedonya Kulesi ve Yakın
Çevresi Koruma Projesi -
Edirne Kent Tarihi Müzesi**

Edirne
2012

İşveren
Edirne Arkeoloji Müzesi

Proje Koordinasyon
Muka Mimarlık

Danışmanlar
Sanat Tar. Hasan Karakaya
Doç. Dr. Ahmet Yaraş
Yrd. Doç. Dr. Gülsün Tanyeli
Öğr. Gör. Dr. Umut Almaç
İnş. Y. Müh. Murat Alaboz

**Macedonian Tower
Conservation and Adaptive
Reuse Project of
Macedonian Tower and
City Walls - Edirne City
Museum of History**

Client
Edirne Archaeological
Museums

Project Coordination
Muka Architects

Advisors
Art Historian Hasan Karakaya
Assoc. Prof. Dr. Ahmet Yaraş
Asst. Prof. Gülsün Tanyeli
Dr. Umut Almaç
Civ. Eng. M.Sc Murat Alaboz

Kent tarihi açısından değerlendirildiğinde, Edirne, tarihsel süreklilik ve kent gelişimi bağlamında kentsel arkeoloji içeriğinde farklı katmanlardan meydana gelmiştir.

Katmanlaşma Traklardan günümüz Türkiye'sine kadar kentin farklı noktalarında gözlenmektedir. Söz konusu bağlamda da Makedonya Kulesi ve çevresinde yer alan elemanlar, kentin tarihsel süreç içerisindeki dönüşümünü yansıtan en önemli simgelerdir.

Tasarım kararları içerisinde sadece arkeolojik kalıntıların konservasyonu ve restorasyonu olmayıp, yakın çevresinde ve kent içerisindeki diğer yapılarla ilişkileri de değerlendirilerek, planlama kararları alınmıştır.

Arkeolojik kalıntıların konservasyonu ve yeni yapıların tasarımında; yapılan müdahalenin geri dönüşümünün olmasına, doğal malzeme kullanımına ve arkeolojik kalıntılarla birleşiminde istenildiği zaman sökülebilen, modüler çözümlerin üretilmesine dikkat edilmiştir.

Edirne kenti dikkate alındığında, kültürel ve tarihsel potansiyelinin insanlara aktarılamadığı ortadadır. Kültürel miras yönünden zengin olan Edirne kentinde müze ve sanat içeriği olan mekanların yetersiz olduğu bilinmektedir.

Kültürel ve tarihsel birikimin kuşaklara aktarılacağı, kent ekonomisine katkıda bulunacak bir "Kent Tarihi Müzesi" yeniden kullanımda önerilmektedir.

Söz konusu işlevlendirilme ile kentin önemli bir noktasında yer alan arkeolojik kalıntılar koruma altına alınmış olup, yeni tasarım kararlarıyla kent ile bağlantısı sağlanmış olacaktır.

TARİHSEL ARAŞTIRMA

Osman Nuri Peremeci'nin Edirne Tarihi'nde yer alan
Edirne Kalesi'nin şeması (Eyice, 1979)

Eski Camii

Üç Şerefeli Camii

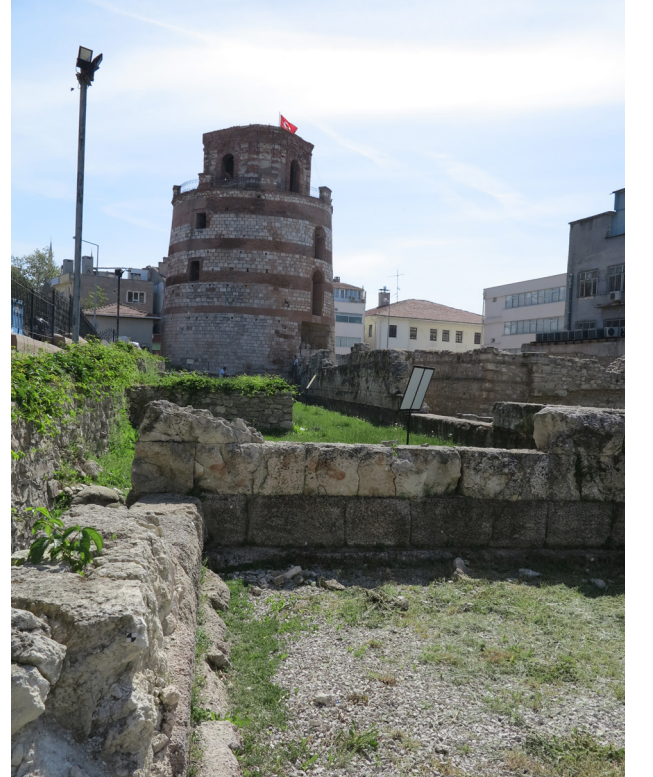
Ali Paşa Çarşısı

Selimiye Camii

Saraçlar Caddesi

Makedonya Kulesi'nden fotoğraflar

1. Castrum

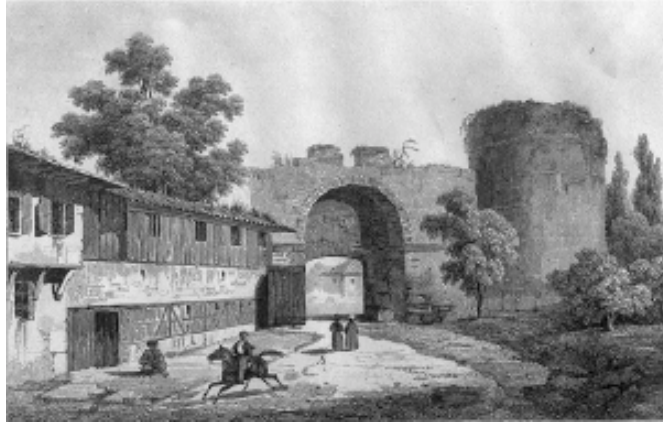
MS 117-138 yılları arasında Roma İmparatoru Hadrianus tarafından kent surlarla çevrilerek Castrum (ordugah) olarak kurulmuştur. Evliya Çelebi kalenin dört köşesinde dört daireseel formlu burç, aralarında ise kare-dikdörtgen formlu on ikişer daha ufak burç ile dokuz kapı ve surların önünde bir hendek bulunduğunu söylemektedir (Eyice, 1979)

2. Edirne Kalesi kapılarından biri

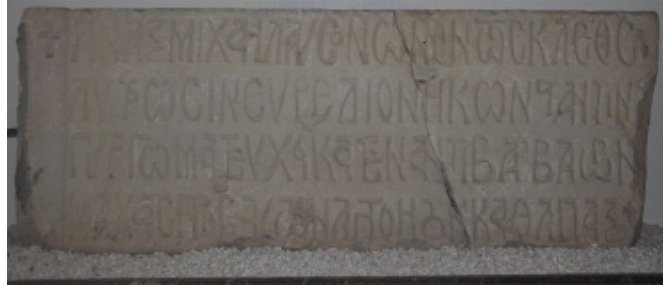
Kâtip Çelebi Cihannüma adlı eserinde, kule ve kapıların isim ve yerleri hakkında bilgi vermiştir. Birincisi Üç Şerefeli Camii önünde olan Kule Kapısı; ikincisi eskiden hapis hane olarak kullanıldığı söylenen Yelli Burgaz; üçüncüsü Germe Kapı isimli yerde, kırk elli adım hisardan uzak, Tunca nehri kenarında yer alan Su Kulesi; dördüncüsü ise zindan olarak kullanılan Zindan Kule'dir.

3. Bizans Dönemi

Bizans döneminde onarılan ve Trakya'ya inen akınlara dayanması beklenen kalenin burçlarından iki tanesinin üzerinde Bizans Kitabesi yer almaktadır. Bunlardan bir tanesi Edirne Müzesi'nde yer alırken, diğeri Makedonya Kulesi üzerinde yer almaktadır.

Edirne kalesi kapılarından biri (Eyice, 1979)

Roma Dönemi'nden kitabe (Edirne Müzesi Arşivi'nden)

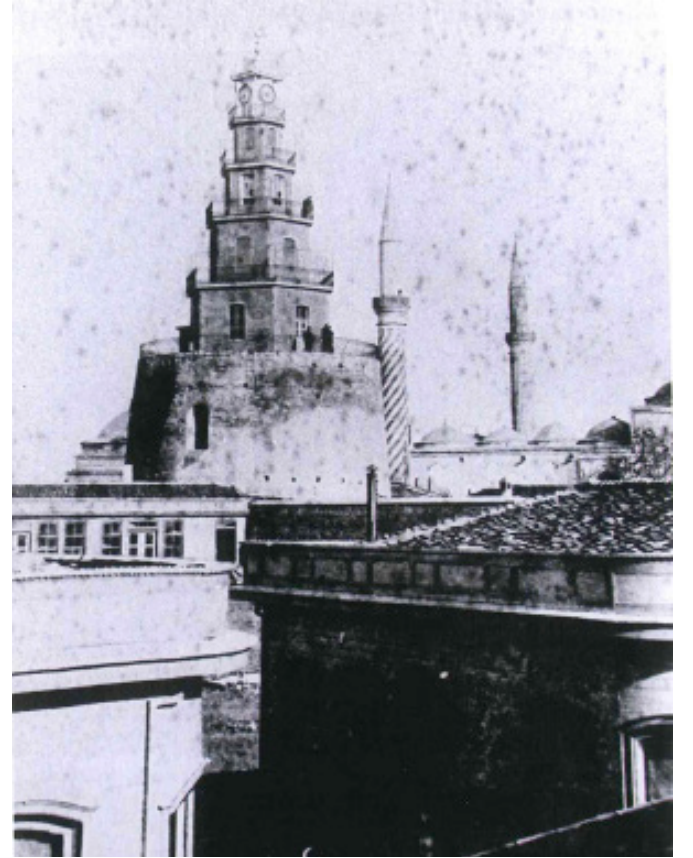
4. Osmanlı Dönemi

Kale, 1866-1870 yıllarında resmi yapıların yapılması amacıyla Vali Hurşit Paşa tarafından yıktırılmıştır. Surlar yıktırıldığında Makedonya Kulesi ile bir ara burç kalmış daha sonraları ara burçta ortadan kaldırılmıştır (Eyice, 1979). Yıkım sonrasında Makedonya Kulesi olarak bilinen burç ve kentin içerisinde uzantıları devam eden sur kalıntıları kalmıştır.

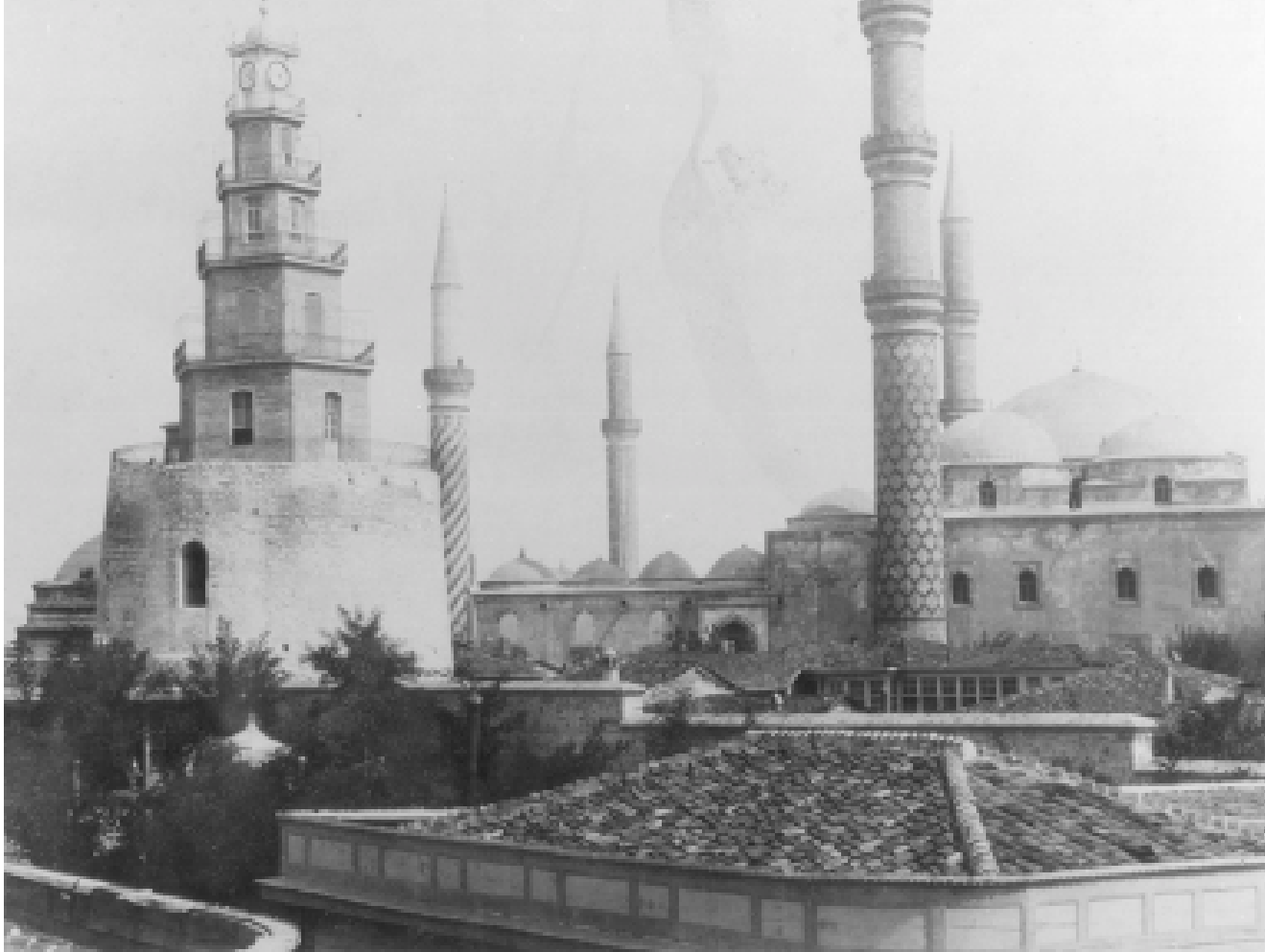
1884-1894 Yıllarında Hacı İzzet Paşa Tarafından Yaptırılan Ahşap Saat Kulesi:

Saat kuleleri, Avrupa kentlerinde 14. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanırken, Osmanlı İmparatorluğu'nun kentlerine girmesi 16. yüzyılı, tam anlamıyla yayılmasıysa 19. yüzyılı bulur. Saat kulelerinin özellikle 19. yüzyılda hızla yayılmasının bir başka nedeni de II. Abdülhamid'in (1876-1909) bu konudaki öncülüğü olmuştur. Osmanlı tahtına çıkışının 25. yıldönümünde bu konuda yoğun bir program başlatan II. Abdülhamid valilere gönderdiği bir fermanla Anadolu kentlerinde saat kulesi yapımını teşvik eder.

1866-1870 yıllarında resmi yapıların yapılması amacıyla Vali Hurşit Paşa tarafından yıktırılan köşe burcunun üzerine 1884-1885 yılında Edirne valisi Erzincanlı Hacı İzzet Paşa tarafından ahşap bir saat kulesi inşa edilmiştir. Saat kulesi yukarı doğru küçülen ahşap beş katlı altıgen olarak inşa edilmiştir. Kulenin en tepesinde her yüzünde birer saat olan dört cepheli bir köşk yer almaktadır.

Ahşap saat kulesi (Alman Arkeoloji Enstitüsü Fotoğraf Arşivi'nden)

Üç Şerefeli Camii ve Ahşap Saat Kulesi
(Alman Arkeoloji Enstitüsü Fotoğraf Arşivi'nden)

Kagir saat kulesi
(Alman Arkeoloji Enstitüsü Fotoğraf Arşivi'nden)

1894 Yılından Sonra Yaptırılan Kâgir Saat Kulesi Restitüsyonu:

1894 yılında ahşap saat kulesi kâgir yeni bir saat kulesiyle değiştirilmiştir. Ahşap katlar tamamen sökülerek yerine kâgir üç kat inşa edilmiştir.

Bir önceki dönemde ahşap olarak yapılmış olan saat kulesinin oturduğu burcun zemin kat ve birinci normal kat plan şemaları birbirinin aynıdır. İkinci normal katta ise saat kulesine çıkışı sağlayan merdiven bir önceki kattaki gibi devam etmektedir. Kulenin tüm katları tek mekândan oluşmaktadır.

Kâgir ilave, tuğla payeler ile süslenerek Neoklasik üslupla yapılmıştır. Kulenin aynı zamanda yangın kulesi olarak planlanması nedeniyle ikinci ve üçüncü katlarda kahve ocağı ve yangın gözleyicilerinin yeri olduğu bilinmektedir (Eyice, 1979).

6. Dinamitle Patlatılan Saat Kulesi

Depremden zarar gördüğü için saat kulesi 6 Temmuz 1953 yılında dönemin belediye başkanı Sebahaddin Parsoy tarafından dinamitle patlatılarak son üç katı yıktırılmıştır (Eyice, 1979).

Alman Arkeoloji
Enstitüsü Fotoğraf
Arşivi'nde yer alan
fotoğraflar

7. 90'lı Yıllarda Saat Kulesi —
Kule 1990'lı yıllarda restore edilerek günümüzdeki durumunu almıştır.

**8. Arkeolojik Kazı Sonrası
Saat Kulesi ve Çevresi** —

Makedonya Kulesi çevresinde 2002 ve 2003 yıllarında Edirne Müzesi tarafından gerçekleştirilen kazılar sonrasında surlar ve farklı dönemlere ait kalıntılar ortaya çıkarılmıştır.

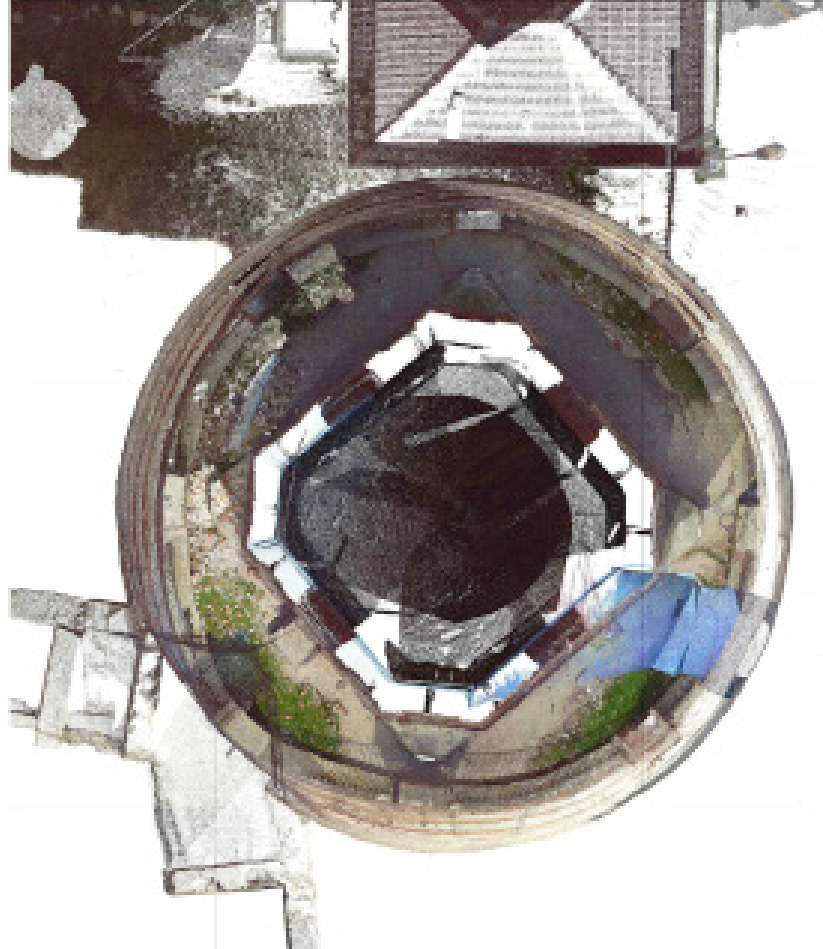
Son üç katı yıktırılan kule
(*Solda* Edirne Müzesi Arşivi'nde yer alan fotoğraf
Sağda Alman Arkeoloji Enstitüsü Fotoğraf Arşivi'nde yer alan fotoğraf)

ÖLÇME VE BELGELEME

1. Ölçüm Teknikleri

Rölöve çalışmasında jeodezik ve fotogrametrik yöntemlerle rölöve ölçümü yapılmıştır. İlk aşamada *Cors-Tr* ölçü sistemi ile çalışma sahasına tesis edilen poligon noktalara koordinat ve kot değeri hesaplanmıştır. *GPS* ile ölçüsü yapılan bu noktalara sahada mevcut yerel noktalardan dönüşüm amaçlı olarak *total station* ile ölçüm yapılmıştır. Aynı zamanda bu mevcut noktalara *GPS* ile de ölçü yapılmıştır. Bu şekilde ölçü sistemi oluşturulduktan sonra *Faro Focus 3D* tarayıcı ile kuleye ait üç örtüştürmek amacıyla ölçü sahası ve etrafında kontrol noktaları (dama hedef) tesis edilerek hem tarayıcı ile hemde *total station* ile bu noktalara ölçüm yapılmıştır. Kule iç, dış ve tepe olmak üzere üç farklı bölgeye ayrılarak tarama yapılmıştır.

Focus 3D ile yapılan plan taraması

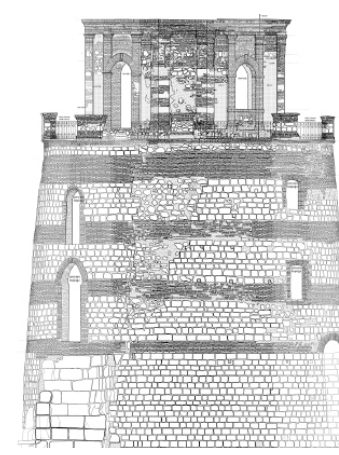

Focus 3D ile yapılan plan ve cephe taramaları

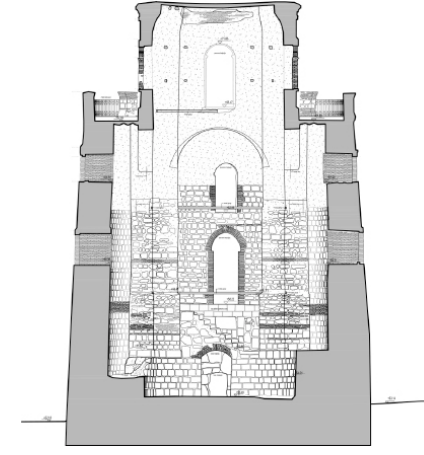
2. Rölöve

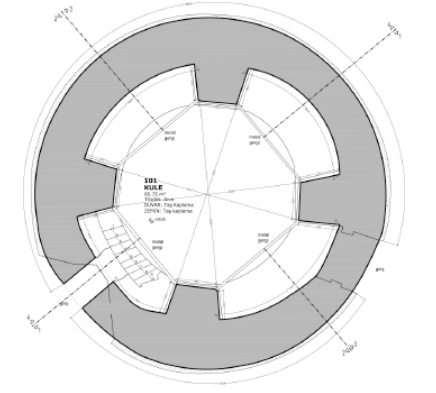
KESİT

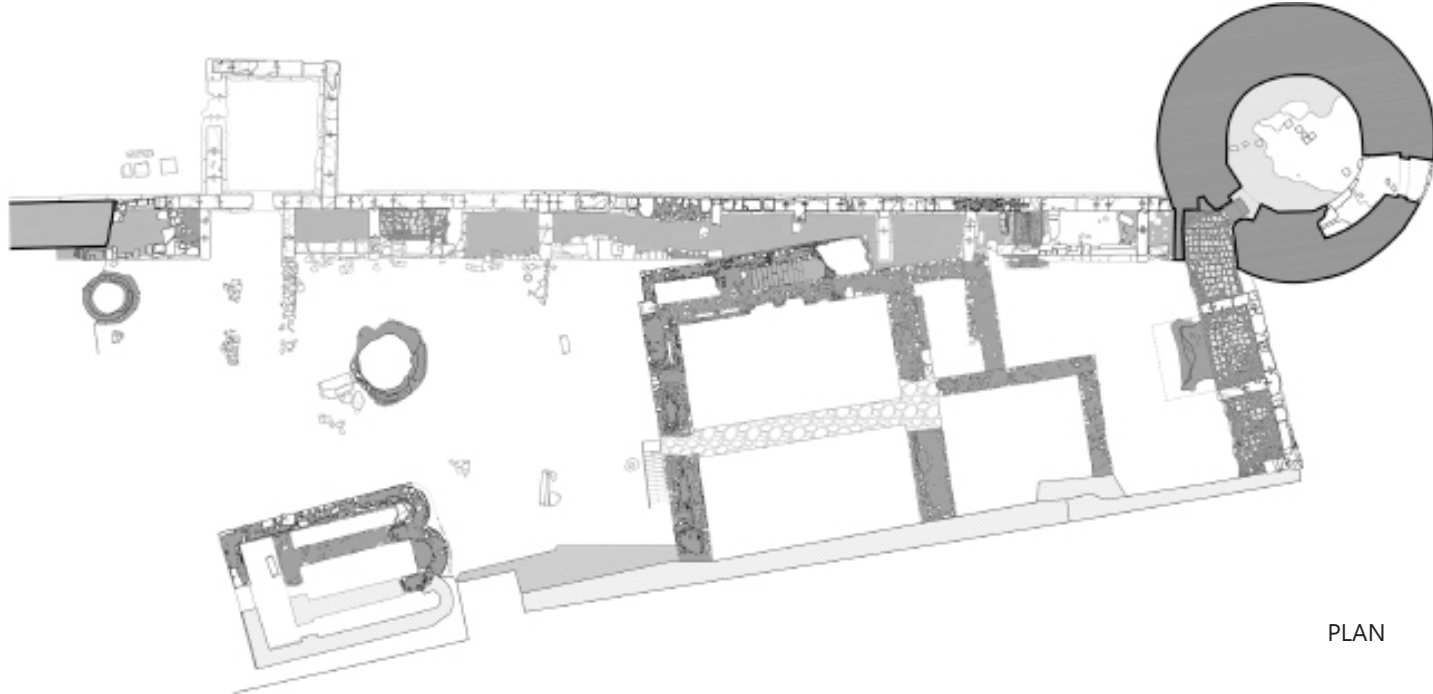
GÖRÜNÜŞ

KESİT

PLAN

PLAN

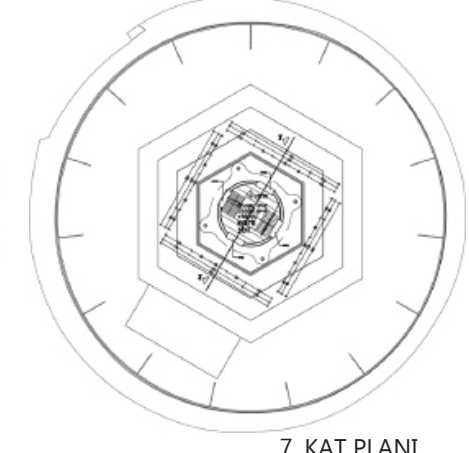
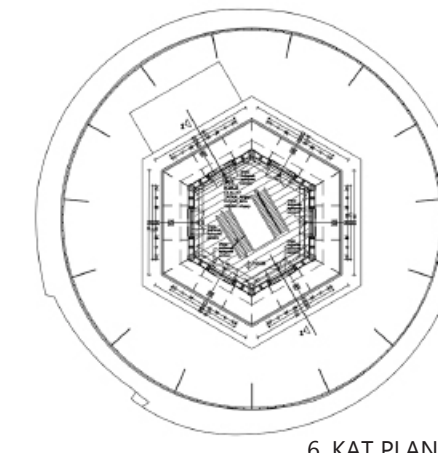
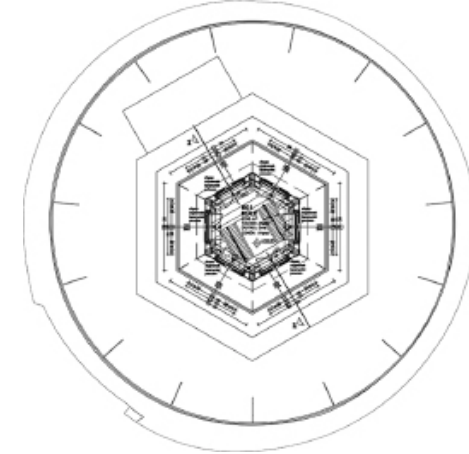
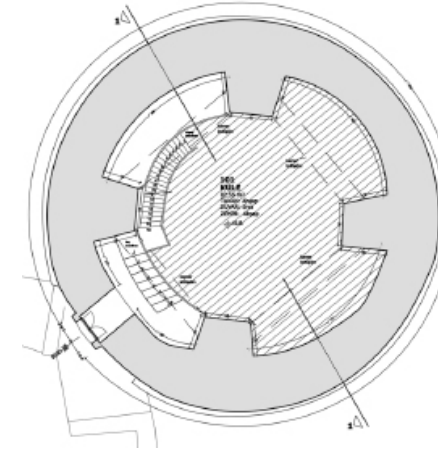
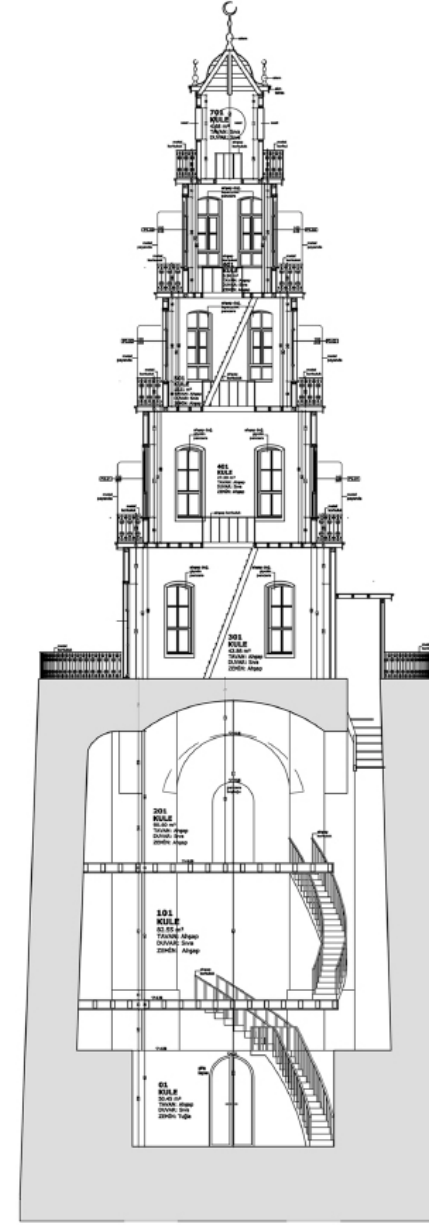
Kalenin kuzeydoğu köşesinde yer alan yuvarlak burcun temeli üzerine inşa edilmiş ve günümüze kadar kalabilmiş tarihi Makedonya Kulesi'nin çevresinde bulunan itfaiye binasının taşınması ile Hadrianopolis kentinin sur duvarlarının kule ile bağlantıları ortaya çıkarılmıştır. Sur duvarlarının dışında Geç Osmanlı dönemine ve günümüze ait yapı kalıntıları ile M.S. 10.–12. yüzyıllara tarihlendirilen ve varlığı 1908 yılında çizilmiş olan Edirne haritasından bilinen, bir kilisenin yanı sıra sur içi ve sur dışında M.S. 10. yüzyıla tarihlenen çok sayıda Bizans mezarı ortaya çıkartılmıştır. Ayrıca, Roma, Geç Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait beş adet seramik fırını tespit edilmiştir.

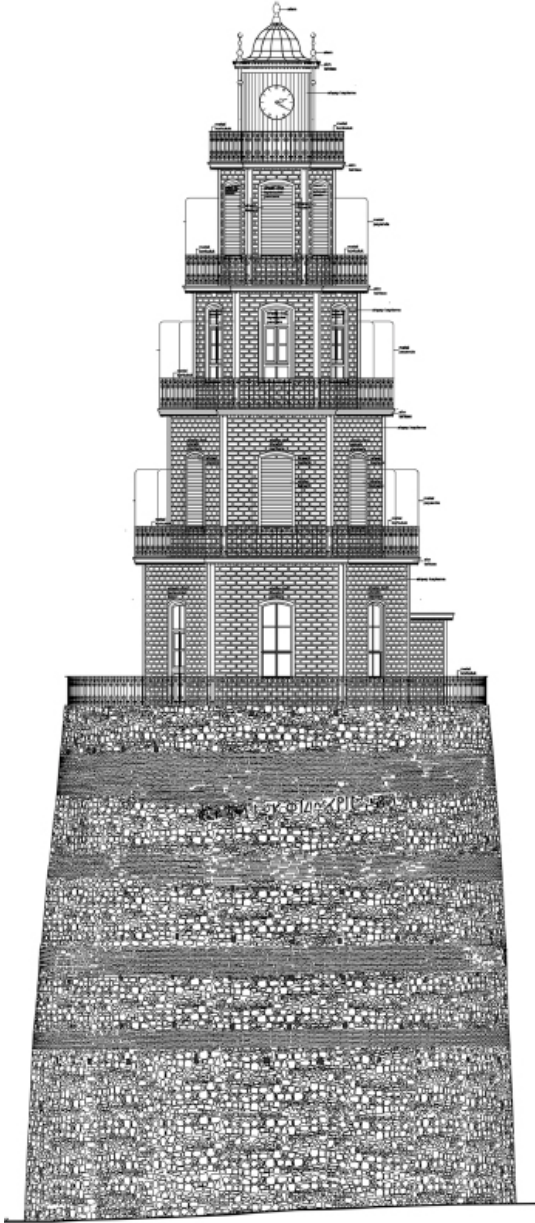
KESİT

i. 1884-1894 Yıllarında Hacı İzzet Paşa Tarafından Yaptırılan Ahşap Saat Kulesi-ne Ait Restitüsyon

1866-1870 yıllarında resmi yapıların yapılması amacıyla Vali Hurşit Paşa tarafından yıktırılan köşe burcunun üzerine 1884-1885 yılında Edirne valisi Erzincanlı Hacı İzzet Paşa tarafından yukarı doğru küçülen ahşap beş katlı altıgen olarak inşa edilmiştir. Kulenin en tepesinde her yüzünde birer saat olan dört cepheli bir köşk yer almaktadır. Yıkımlardan sonra geriye kalan Roma dönemi köşe burcu saat kulesinin kaidesi olarak değerlendirilmiştir. Burcun girişi güneybatı yönündedir. Burçtan saat kulesine çıkışı sağlayan ahşap merdiven altıgen plan şemasına, kuzeybatı yönünde eklenmiştir. Kulenin diğer katlarına çıkış ise altıgen planın, orta yerinde yer alan ahşap bir merdiven ile sağlanmıştır. Her katta küçülen mekânlar dışında kalan yerler, balkon olarak değerlendirilmiş ve metal olduğu düşünülen korkuluklarla çevrelenmiştir. Altıgen planlı saat kulesinin bir kenarında balkona çıkışın sağlandığı kapı, diğer yüzeylerinde ise pencereler yer almaktadır. Kulenin en tepesinde saatlerin yer aldığı köşk adı verilen bölüm bulunmaktadır. Bu bölüm bir kubbe ile örtülerek tepesinde alem yer almaktadır.

KESİT

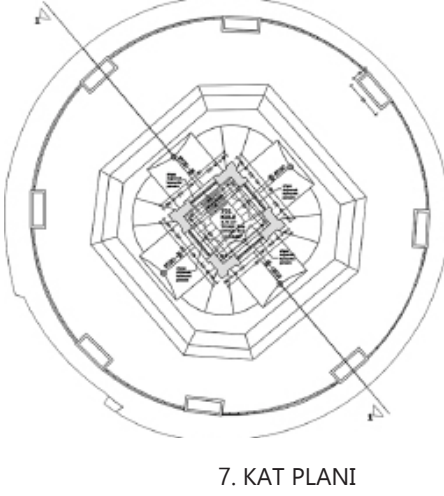
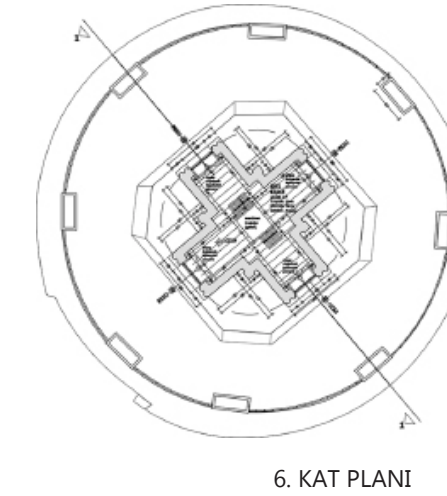
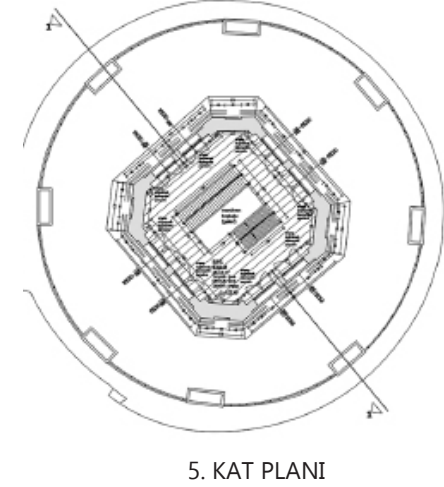
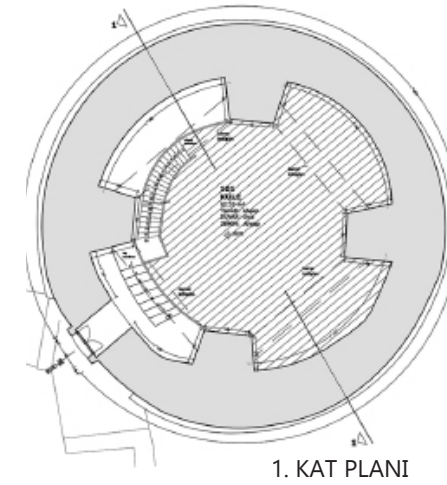
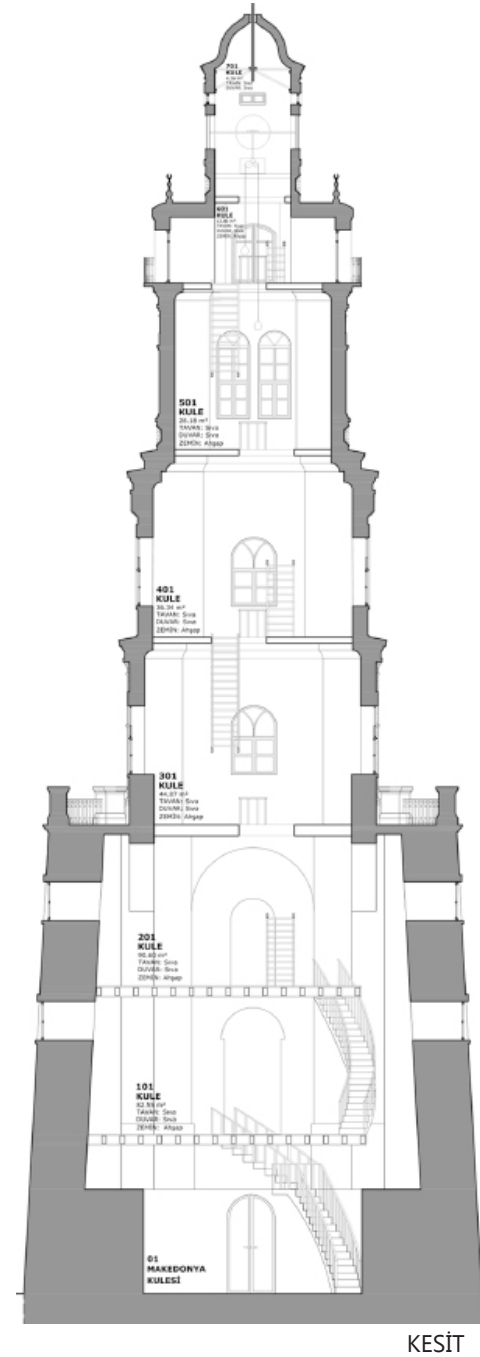

GÖRÜNÜŞ

ii. 1894 Yılından Sonra Yapıtılan Kâgir Saat Kulesine Ait Restitüsyon

Kare planlı olan kulenin, köşeleri pahlıdır. Kulenin diğer katlarına çıkış için mekânın ortasında ahşap bir merdiven bulunmaktadır. Kâgir kulenin yapıldığı dönemde burcun onarıldığı ve sıvalı olduğu görülmektedir. Ayrıca burç üzerine yeni pencereler açılmıştır. Burç üzerinde daralarak yükselen saat kulesinin burç ile birleştiği seviyede balkon yer almaktadır. Ahşap kuleden farklı olarak balkon korkulukları arasına dikmeler eklenmiştir. Saat kulesi tuğla payelerle pencere kenarlarında ve köşelerde süslenmiştir. Birinci normal kat seviyesinde köşeler pahlıdır ve her bir kenarında kemerli kapı veya pencere açıklıkları yer almaktadır. Birinci normal kat ile ikinci normal kat birleşimi kat silmesi ile yapılmıştır. İkinci normal kat kemerle oluşturularak yükselmiştir. Kemer açıklıkları arasına ise tuğla söveli pencereler yerleştirilmiştir. Üçüncü kat ile birleşim diğer katta olduğu gibi bu katta da kat silmesi ile olmuştur. Bu kat seviyesinde tuğla payeler arasına tuğla söveli, tuğla kemerli yan yana iki pencere yapılmıştır. Üçüncü kattan köşke geçiş artı şeklinde tepe pencereleriyle sağlanmış olup, tepe pencereleri arası kubbeler ile örtülmüştür. Saatlerin yer aldığı kare planlı köşk bölümü kat silmesi ile çevrelenip kubbe ile örtülüp, ortasına bayrak direği yerleştirilmiştir.

KORUMA PROJESİ

“Makedonya Kulesi ve Yakın Çevresi Koruma Projesi” kapsamında arkeolojik kalıntılar tek başına ele alınmadan kent ile kuracağı ilişkisi bağlamında değerlendirilmiştir. Edirne, kent tarihi açısından değerlendirildiğinde, tarihsel süreklilik ve kent gelişimi bağlamında kentsel arkeoloji içeriğinde farklı katmanlardan meydana gelmiştir.

Katmanlaşma, Traklardan günümüz Türkiye’sine kadar kentin farklı noktalarında gözlenmektedir. Söz konusu bağlamda da Makedonya Kulesi ve çevresinde yer alan elemanlar, kentin tarihsel süreç içerisindeki dönüşümünü yansıtan en önemli simgesidir.

Arkeolojik kazı sonrasında ortaya çıkarılan sur kalıntıları incelendiğinde, kazı sonrasında kalıntıların korunması ve kent ile ilişkisinin kurulması bağlamında, korumaya yönelik kararların alınmadığı görülmektedir.

Arkeolojik kalıntılarda, malzeme yapısından kaynaklanan, tarihsel süreç içerisinde geçirdiği doğal afetler sonucunda ortaya çıkan, insan kullanımından ve uzun yıllar toprak altında bulunmasından dolayı gözlemlenen problemler vardır.

Süreç içerisinde de koruma önlemlerinin alınmamasına bağlı olarak arkeolojik kalıntılar, bozulma süreçlerine devam etmektedir.

Bu bağlamda ivedilikle koruma önlemlerinin alınıp, bozulma sürecinin durdurulması ve kent ile ilişkisinin kurulabilmesi için “Makedonya Kulesi ve Yakın Çevresi Koruma Projesi” kapsamında öneriler geliştirilmiştir.

Mevcut arkeolojik kalıntıların konservasyonunu içeren “Koruma Projesi” ve yeniden işlevlendirilmesi kapsamında “Kent Tarihi Müzesi” olarak iki başlık altında öneriler tarif edilmiştir.

Tasarım kararları içerisinde sadece arkeolojik kalıntıların konservasyonu ve restorasyonu olmayıp, yakın çevresinde ve kent içerisindeki diğer yapılarla ilişkiler değerlendirilerek planlama kararları alınmıştır.

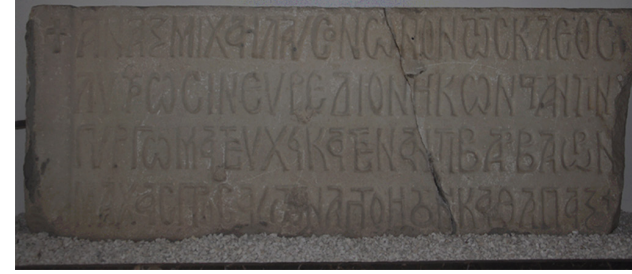
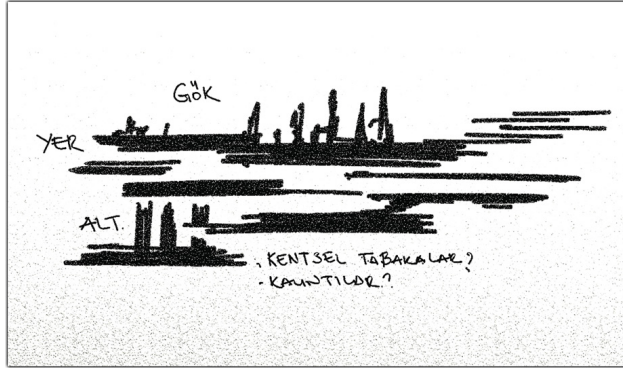
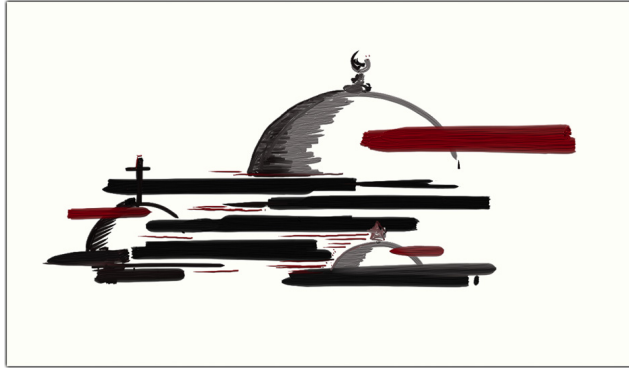
Arkeolojik kalıntıların konservasyonu ve yeni yapıların tasarımında, yapılan müdahalenin geri dönüşümünün olmasına, doğal malzeme kullanımına ve arkeolojik kalıntılarla birleşiminde istenildiği zaman sökülebilen, modüler çözümler üretilmesine dikkat edilmiştir.

KONSEPT

Yazıt ya da kitâbe, genelde anıtsal bir eserin üzerine tanıtım ve bilgilendirme amaçlı yazılara verilen addır. Yazıtlar çoğu kez kolay eriyip bozulmayan malzemelere yazılır, daha doğrusu kazılır, gelecek nesillere mesaj ve bilgi vermek amacıyla. Kitabeler tarih malzemesi yönünden birinci derecede önemlidir, çünkü bu malzeme öbeği hemen her devirde resmi bir hüviyette oluşmuşlardır ve bulundukları yerin kimliğini yansıtmışlardır. Kültür tarihi, sonra kimin tarafından niçin yapıldığını göstermesi bakımından önemlidir. Edirne, kent tarihi açısından değerlendirildiğinde, tarihsel süreklilik ve kent gelişimi bağlamında kentsel arkeoloji içeriğinde farklı katmanlardan meydana gelmiştir.

KATMANLAŞMA

Katmanlaşma, Traklardan günümüz Türkiye'sine kadar kentin farklı noktalarında gözlenmektedir. Makedonya Kulesi ve çevresi, kentin tarihsel süreç içerisindeki dönüşümünü yansıtan en önemli simgesidir.

ROMA

"Romalıları gerçekten şan veren Hükümdar Mikhael -ki onun sayesinde Konstantinos şehri kurtarıldı- Barbarlara karşı, onların hücumları karşısında hiç sarsılmayan kuleli suru yaptırdı."

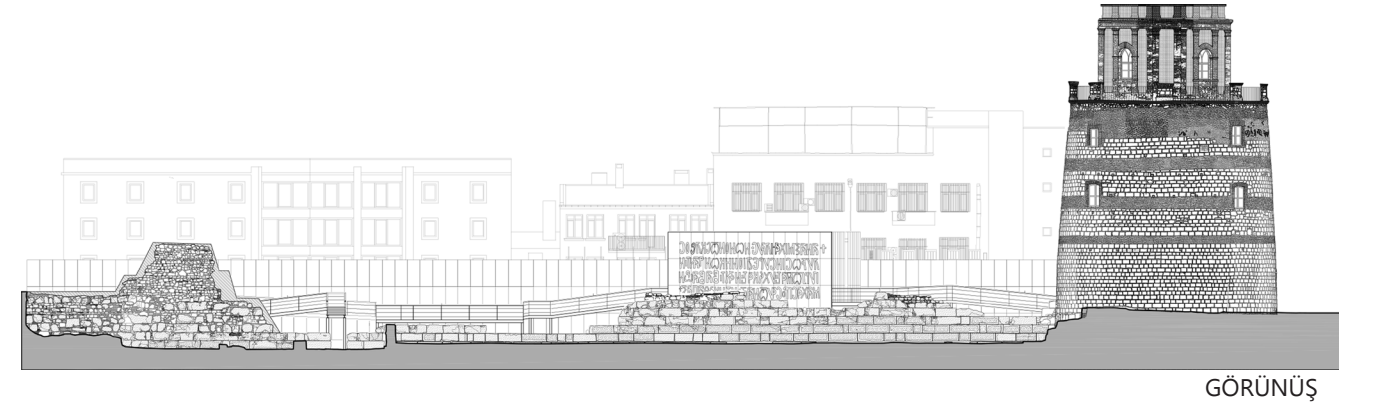
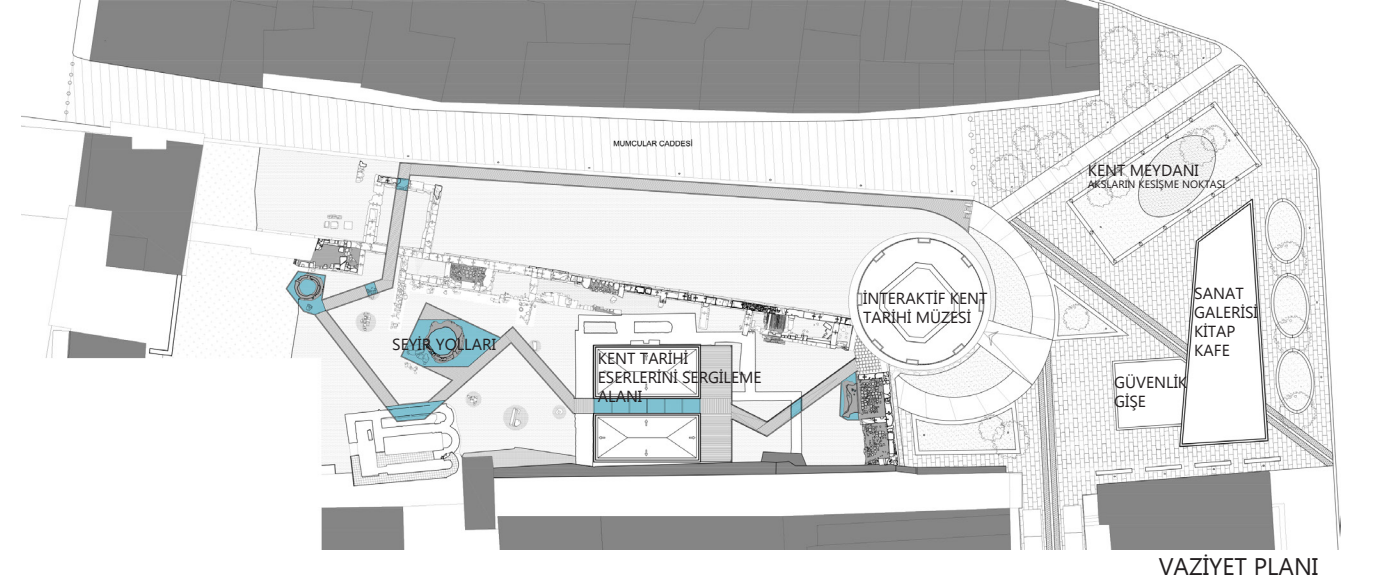
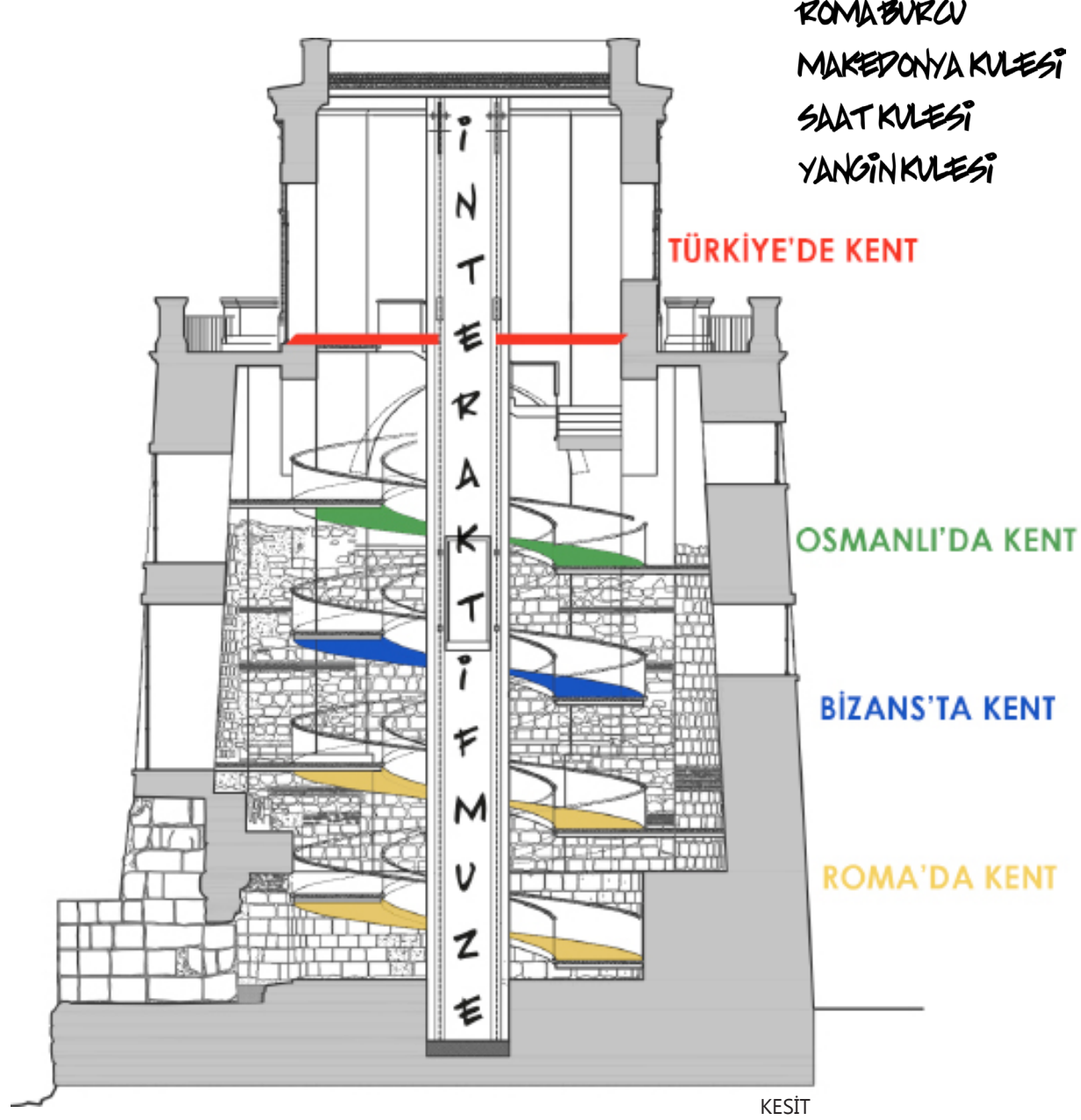
BİZANS

"Tanrım, dindar ve İsa dostu hükümdarımız Ioannes'e yardımcı ol."

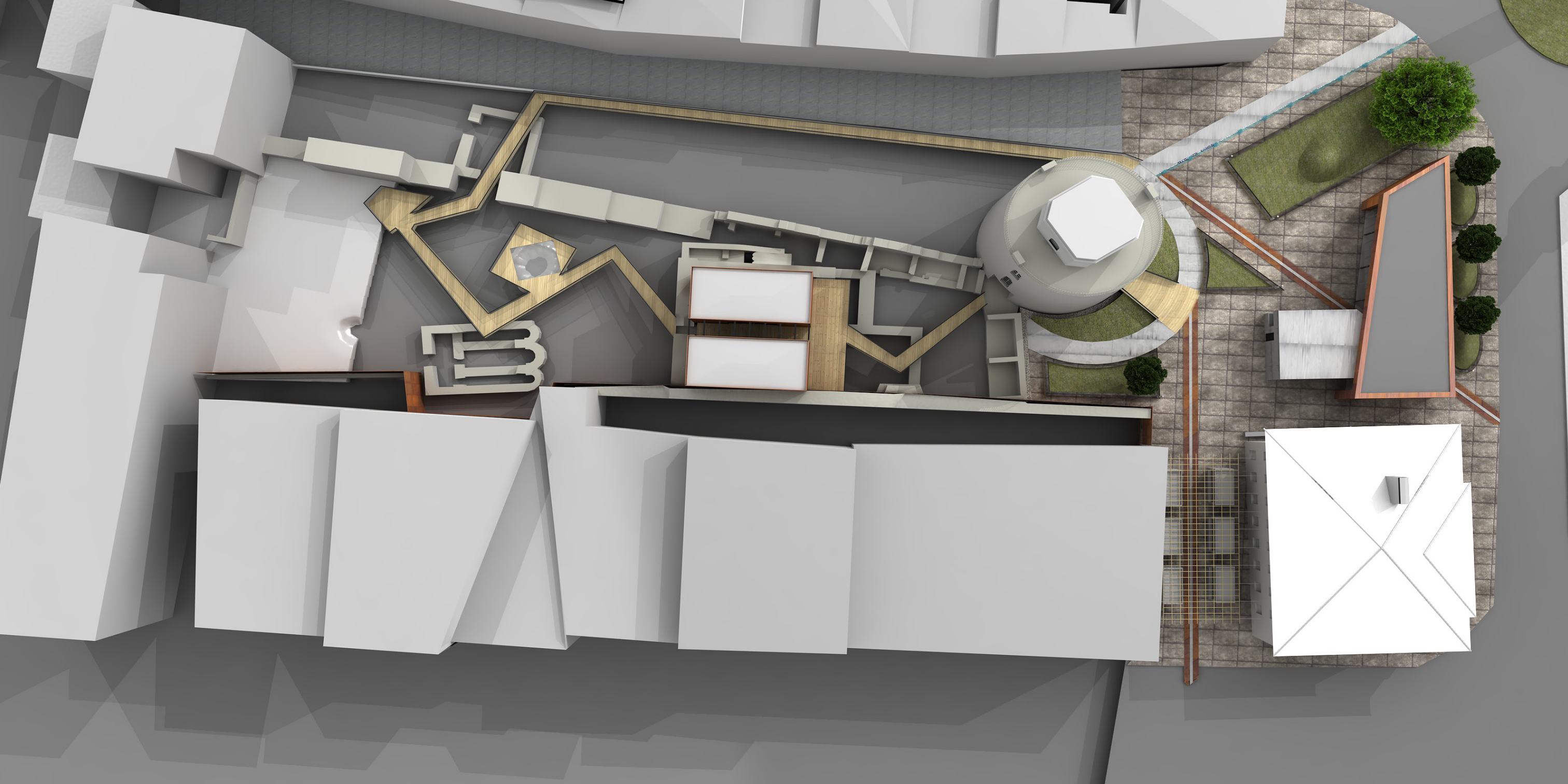

OSMANLI

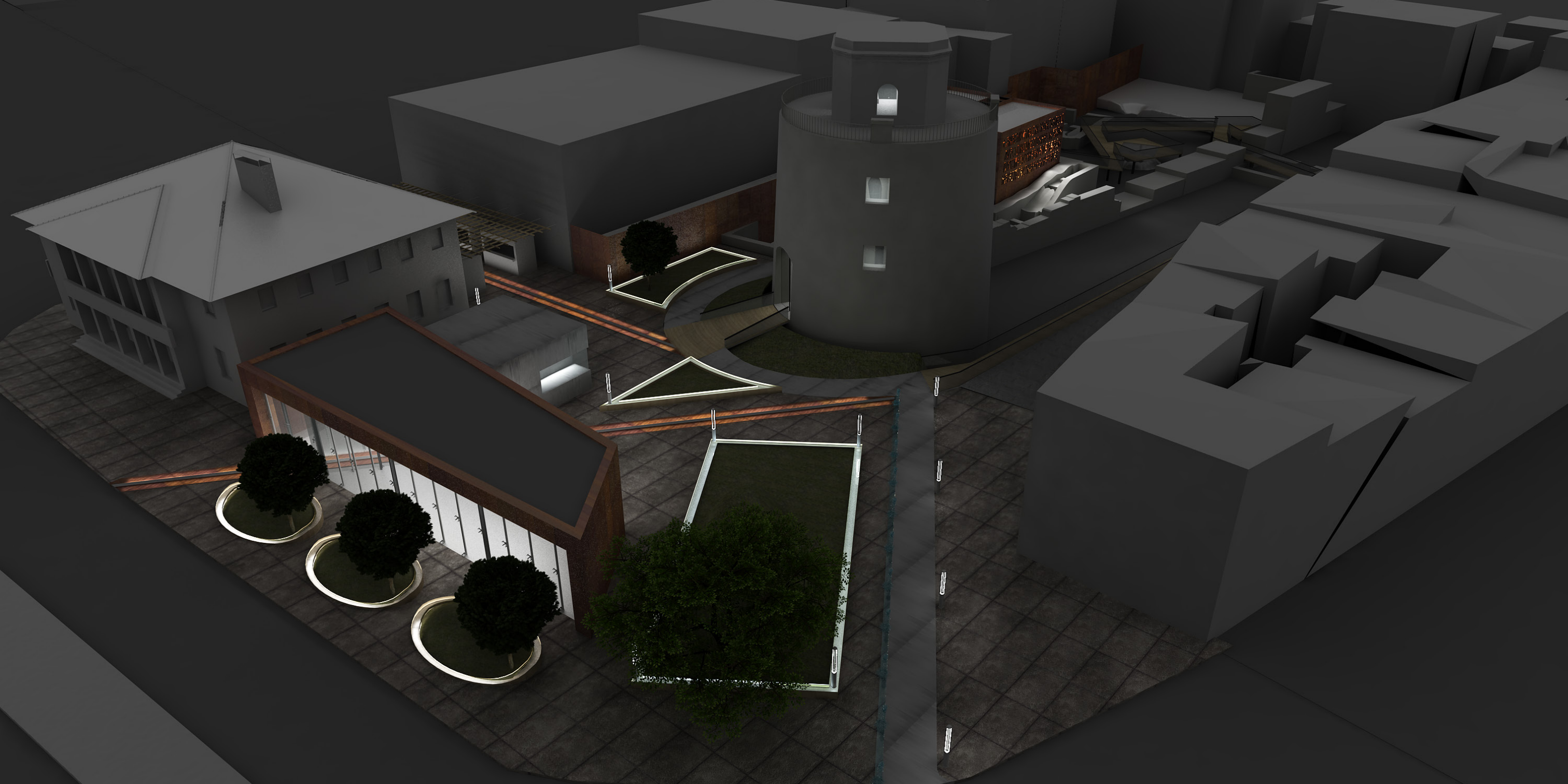
"Muhyi-i Mülk-ü milel hazreti Sultan Hamid / Kim Huda kılmada zatın nice hayre alet / İşte bu hayrı da vali Hacı İzzettin Paşa verdi / Tesise delaletle bu şehre ziyned yazdı / İhmanına Hafız Güheri / Bir tarih verdi bu şehre şeref Kulede elhak saat"

muka | architects®

istiklal cad. bekar sk. 18/3 beyoğlu 34435 istanbul
0212 251 21 08